

Вячеслав Корнієнко

**З ІСТОРІЇ ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
РУСЬКОГО АРХЕОЛОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ В КОНСТАНТИНОПОЛІ
(лист Федора Успенського до Ернста фон Штерна)**

За справедливим зауваженням дослідників, Російський археологічний інститут у Константинополі займає в житті Федора Успенського виключне становище, тому діяльність цієї наукової установи є нероздільним цілим з життям її організатора та беззмінного директора¹. Про цю наукову установу – історію з організацією, участь у проведенні розкопок, долю матеріалів – написано вже чимало². В цій статті зупинимось на тому аспекті, який не знайшов відображення у згаданих вище публікаціях.

Займаючись справою організації Інституту, Федір Іванович велику увагу приділяв створенню друкованого органу, на сторінках якого б висвітлювались нові дослідження пам'яток візантійської доби. Переїхавши до Константинополя, Успенський одним з пріоритетних своїх завдань поставив випуск 1-го тому “Відомостей Російського археологічного інституту в Константинополі”, який би став сигналом повноцінного функціонування наукової установи.

Перший випуск періодика готувався в Одесі, оскільки в Константинополі Успенський не мав можливості налагодити видавництво. Не маючи змоги особисто спостерігати за ходом робіт у друкарні Одеси, вчений звернувся по допомогу до свого колеги по Новоросійському університету Ернста фон Штерна, тож всі подальші роботи з підготовкою до друку вів саме він. Отже, наявні в нашому розпорядженні відомості дозволяють встановити, що саме фон Штерн, хоча і не був співробітником Російського археологічного інституту в Константинополі, стояв біля витоків появи друкованого органу цієї установи, тож по праву може вважатись помічником Успенського у справі організації Інституту.

¹ С. Жебелев, *Ф.И. Успенский и Русский археологический институт в Константинополе*, Памяти академика Федора Ивановича Успенского 1845–1928, Ленинград 1929, с. 53.

² Див., напр.: К.К. Παλουίδης, *Τὸ Ῥωσικὸ Ἀρχαιολογικὸ Ἰνστιτοῦτο Κωνσταντινουπόλεως (1894–1914)*, Θεσσαλονίκη 1987, 244 σ.; Августин (Никитин), архимандрит, *Русский Археологический институт в Константинополе*, Богословские труды 27 (1986) 266–293; Ю.А. Пятницкий, *Русский Археологический институт в Константинополе*, Византиноведение в Эрмитаже, Ленинград 1991, с. 28–31; Е.Ю. Басаргина, *Русский археологический институт в Константинополе: архивные фонды*, Архивы русских византинистов в Санкт-Петербурге, Санкт-Петербург 1995, с. 62–92.

Лист Ф. Успенського до Е. фон Штерна зберігається у фонді Одеського товариства історії та старожитностей (ф. V) Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Друкується мовою оригіналу сучасним правописом.

1. *Ф. Успенський – Е. Штерну, Константинополь – Одеса, 1896*³.

Многоуважаемый Эрнст Романович⁴.

От души благодарю Вас за любезное внимание, с которым Вы отнесли к делу Института. С этим письмом Вы получите: 1, материал, касающийся открытия Института⁵. Этот материал должен открывать собой наш выпуск, т[о] е[сть] напечатан будет впереди статьи о Родие⁶, отдельной пагинацией и другим шрифтом (corpus). 2, корректуру. Вы предлагаете некоторые поправки, я согласен на них, за исключением ст. 109, где вместо *âvétys* должно исправить *eùvétys*. Что касается удвоения *y*, то на этом можно бы не настаивать, так как оговорено в примечании. Оставим уж, как было, это не так важно. Важней следующее. 1, примечания желательнее печатать не позади текста, а на каждой странице, под чертой. 2, вверху страницы словам: Р[усский] а[рхеологический] инст[итут] в К[онстантино]поле не следует быть, ибо обыкновенно тут помещается имя автора, заглавие статьи (на др[угих] стр[аницах] вверху) так: храм свв. апостолов (без сокращений!) и др[угие] памятники К[онстантино]поля (если потребуется сокращения, а не Констант[инополя]). На первой странице я думал сделать изменения и потому вычеркнул *Matanga* и проч[ее], а потом передумал и решил оставить как было, только на 5 строке нужно вставить одно библиографическое указание, которое написано отдельно.

³ Лист виконано на бланку директора Російського археологічного інституту в Константинополі: “Directeur de l’Institut archéologique russe à Constantinople. ————— 189- г., № ————”. Рік визначений за контекстом.

⁴ Штерн фон, Ернст Романович (1859–1924) – філолог, археолог, декан історико-філологічного факультету Новоросійського університету (1905–1909), з 1896 р. – директор музею Одеського товариства історії і старожитностей.

⁵ Мовиться про статті: *Открытие Русского археологического института в Константинополе 26 февраля 1895 года*, ИРАИК 1 (1896) 1–21; *Отчет о деятельности Русского археологического института в Константинополе за 1895 г.*, Ibid., с. 23–53.

⁶ Мовиться про статтю: О.Ф. Вульф, *Семь чудес Византии и храм святых Апостолов*, Известия РАИК 1 (1896) 35–76. Родій, Константин (X ст.) – візантійський письменник, нотарій придворного євнуха Самони (бл. 875 – після 908 р.).

Печатайте для Института 300 экз[емпляров], из них хоть 50 на лучшей бумаге. Отдельных оттисков статьи о Родие 125⁷, из них 25 на лучшей бумаге (в обоих случаях под лучшей бумагою разумею веленевую). Что касается до названия нашего издания, то окрестите его именем “Известия Русского археологического института в Константинополе”. Затем, я полагаю, что нужно будет еще корректуру, которую, впрочем, прочтите на месте и подпишите к печатанию.

Преданный Вам

Ф. Успенский.

Передайте от меня почтение добрейшему Синодиу Дмитр[иевичу] Пападимитриу⁸.

IP ЦНБУВ, ф. V, од. зб. 2506, арк. 1–2зв., автограф.

⁷ Перед цифрою находится закреслене “100”.

⁸ Пападімітріу, Синодій Дмитрович (1856–1921) – філолог, професор Новоросійського університету.